

rojnameyo kulturî NEWPEL

Kanûne (Aralık) 2015

Hûmare: 82

Vaya / Fiyat: 1 TL

SÊWREGI DE YEW KEDKARÊ KULTUR Û HUNERÎ:

REMEZAN ÖZGÜLTEKİN

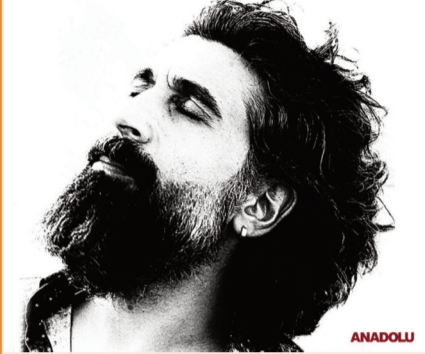
Sêwregi de çayê Remezan Özgültekinî sey muze û kitabxaneyî yo; qeçekî, ciwanî, kesê ke Sêwreg a eleqadar ê, yenê ci het, melumat arêdanê û suhbet kenê. O qandê Sêwregi îlîkêndo pak û tarîxêndo gane yo. Mi waşt heme şarê ma ey bişinasno, coka mi ey de roportaj kerd.

4 Serkan NARYAPRAGI

Kerem Sevîncî ra albumo newe: DEJ

KEREM SEVİNÇ / DEJ

Muzîsyen Kerem Sevîncî bi nameyê DEJ albumêko newe vet. No albumê eyê dîyin o. Album de bi nameyê Perperik, Esîr, Poşman, Eşkera, Mîsal, Daye, Rayîr û Bao heşt deyîrî estê.

Muzîkê heme deyîran aîdê Kerem Sevîncî yo. Vateyê "Poşman" û "Daye" ne tede yê deyîranê bînan hetê Kerem Sevîncî ra nusîyayê. Vateyê deyîra "Poşman" yew şîira M. Malmîsanijî ya.

Kerem Sevîncî seba namekerdişê albumê xo wina vato: "Ez vano qey merdimo ke xo rê derdan peyda biko, bibo wayîrê derdî, wayîrê dejî, dinya ra hîna rast fam keno. Mi zî prosesê albumê neweyî de dejanê xo rê şahidîye kerde. No sebeb ra nameyê albumî bi 'DEJ'."

Albumê DEJî Anadolu Muzîk ra vejîyayo.

WEŞANXANEYÊ ROŞNA RA HÎRÊ KITABÎ

Weşanxaneyê Roşna edebîyatê kirdkî ra hîrêna kitabî weşanayî; kitabê hîkayeyan "Waştî" yê Murad Caşadî û di kitabê hîkayeyan yê Roşan Lezgînî "Tarîyîya Adirî de" û "Halîn". Kitabê Murad Caşadî reya verên a ke weşanîyeno. La her di kitabê hîkayeyan yê Roşan Lezgînî sey çapa diyine weşanîyenê.

"Waştî" kitabê hîrêyin yê Murad Caşadî yê hîkayeyan yo. Kitabê ey o verên "Xafilbela" 2008 de Îstanbul de Weşanxaneyê Vateyî ra weşanîyabi. Dima kitabê ey o diyin "Hesê Mişî" zî 2013 de, Dîyarbekir de, Weşanxaneyê Roşna ra weşanîya.

Kitabê Murad Caşadî Waştî 80 rîpelî yo û bi nameyanê 'Weşîya Şewe', 'Sanika Biza Sîse', 'Hesabpersayîş', 'Ap', 'Kêneka Gince', 'Îtiraz', 'Alo Çar', 'Derdê Ziqimê Sîyayî', 'Waştî', 'Teneke', 'Ben Bu Gece Bir...', 'Pers û Gulnaz, Gulnaza Mi' hîrê hîkayeyî tede estê. Murad, sey kitabê xwu yê verênan nê kitabî de zî zîwanêko zaf fesih û zelal şuxulneno: "Çi wext vewre lepalep bivaryêne, mi sere peyser dayêne, rîyê xo çarnayêne bi asmên, çimî piro tîk kerdêne. Rîyê asmênî ra tena purilîyê

vewre asayêne. Ne hewrî ne roj ne tije... Purilîyê lepalep varayêne bi sere û çimanê mi ser. Fekê min ê akderdeyî ro kewtêne zere. Mi winî zanayêne ke ê cor ra nîyenê war, ez cêr ro ver bi înan bena berz. Ez sey tîra kemanî purilîyan ro tîkatîk bîyêne berz! Mi vatêne ez nika resena asmênê hewtine! Vileyê mi dejayêne, mi sere dayêne xo ver, seyr kerdêne ke ez nêşîya cayêk, ha cuwenê ma de. Heto yew de banê

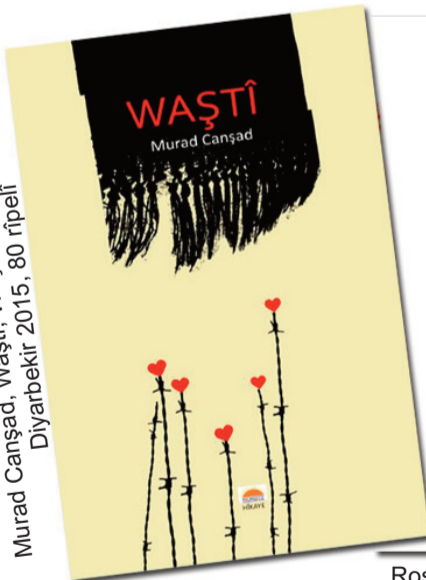
ma; çirtika hênîyê kîştâ banê ma ra şirr-şirra awk a. Banê cîranan, dere-dexuleyê dormeyî... Seke ez hewn ra biba aya."

Kitabê hîkayeyan yê Roşan Lezgînî "Halîn", sey çapa yewine 2006 de Îstanbul de hetê Weşanxaneyê Komalî ra weşanîyabi. Kitab 96 rîpelî yo û tede bi nameyanê 'Wayîrê Zimbêlan', 'Hêrsê Estûna Mermere', 'Tena Estareyî Şahidb bî', 'Kema Hewirsî',

'Mergê Yew Kutikê Esîlî', 'Elametê Qîyametî', 'Birîna ke Çareyê Mi de ya', 'Pêrodayîşê Kutikan', 'Perşe', 'Xayîn', 'Serkewtena Zerençan', 'Ziwano Mèhellî' û 'Halîn' hîrê hîkayeyî tede estê.

Kitabê hîkayeyan "Tarîyîya Adirî de" zî, reya verêne 2012 de, ancî hetê Weşanxaneyê Roşna ra Dîyarbekir de weşanîyabi. Seba ke çapa verêne nêmendbî, coka newe ra weşanîyayo. Kitab 80 rîpelî yo û tede di grûbê hîkayeyan estê; grûba verêne de bi nameyanê 'Tarîyîya Adirî de', 'Buhran', 'Sifre', 'Re-qemî', 'Kek Dewrim' û 'Şala Sîya' şeş hîkayeyî, grûba diyine bi sernameyê 'Defterê Nêweşîyan' û bi nameyanê 'Nêweşîya Dîyarbekirî', 'Nêweşîya Maseyan', 'Nêweşîya Nêweşan', 'Nêweşîya Leblebîyan', 'Nêweşîya Sîyataleyî' û 'Nêweşîya Gijikîni' şeşna hîkayeyî, pêropîya duwês hîkayeyî kitab de estê.

Qapaxê her hîrê kitabî zî hunermendê kurdî Seywan Seîdîyanî viraştê, Seywan bi eslê xwu Mahabad ra yo la nika Dîyarbekir de ciwîyeno.

Murad Caşadî, Waştî, Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2015, 80 rîpelî

Roşan Lezgîn, Tarîyîya Adirî de, Çapa Diyine, Weşanxaneyê

Roşan Lezgîn, Halîn, Çapa Diyine, Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2015, 96 rîpelî

EDÎTORÎ
RA

Roşan LEZGÎN

Helbet ma kurdî verên a erdê xwu ser o, welatê xwu de muqtedîr nêbî. Verênanê ma zemanê xwu de nêş-kayî o qabilîyet nîşan bidê û dewleta xwu ronê. Û xwura Şerê Cîhanî yê Yewînî ra pey polîtîkaya nijadpereste ya miletanê serdestan kewte kar. Her çar parçeyanê Kurdistanî de zilm û teda; qetlîamî, jenosîdî, surgunkerdişê ferdî û komelkî, veşnayîş û wêrankerdişê ca û waranê ma tim estbi. Nînan reyde polîtîkayê tehqîr û asimilasyonî zî bi hawayêko sîstematîk tetbîq bîyî. La nê dahîris serrê peyênî sewbîna bî! Nê serran de ma bin ra perîşan bîyî, awanîya ma ya sosyale temamen wêran bîye, kîmyaya ma xeripîya...

Seba ke merdim texrîbatê nê dahîris serranê peyênan baş fehm bikero, ganî biwênîyo "soxîn" ra, yanî "netîce" ra. Mesela, ez bala xwu dana qezaya ma Licê ser. Hîris serrî verê cû, tena di qereqolê dewleta tirkan estbî; yewe merkez de, a bîne zî nehîyeya Hezanî de. Nê her di qereqolan de pêropîya se heb eskerî çin bî. Nika? Nika merkezê Licê de çend qîşlayê girdî û yew tugay esta. Di tugayê bîni zî, yewe sînorê Dara Hênî û Licê de, a bîne Barwerde de. Ancî Girê Dadimî de, Korxa de, Engule de, Hezan de qîşlayê zaf girdî estê. Nika ha Zarga Fîsî de, herinda Bajarê Deqyanosî de qîşla vîrazenê, tugay nanê ro. Ewro erdê Licê de dades hezarî eskerê dewlete estê. Nînan ra teber, merkezê Licê de teşkîlatê polîsan esto, ancî yew dewe pêro qorucu ya.

Erd û asmîne Licê vincew bi vincew binê kontrolî de yo, nefesê merdiman bîle kontrol beno; ne yew teyre eşkena asmîn ra serbest bipero ne yew morcele eşkeno binê erdî de rehet bigeyro. Nê dahîris serranê peyênan de erdê Licê hezar qat îstîla û îşgal bi. Yanî mîyanê hîris serranê peyanên de, dereceyê dagîrkerîye hezar qat pêt û xurt bi. Nika erdê Licê de nufûsê şarê ma, yê eskerê tirkan ra kemêr o. Zafê dewan temamen yan zî qîsmen wêran ê; darî wuşk bîyê, hêgayî beyar ê; her ca xirbe û xirabeyî, erdî bêwayîr...

A "soxîn/netîce"yo ke ez vana, yew no yo.

Heto bîn ra, tîya ra dahîris serrî verê cû, heme dewê Licê mamur bî; pîrî însan bî. Her keyeyî, qet çin bo, hîris-çewres sereyî heywan weye kerdêne; hîna zaf bizî, ga û mangayî weye bîyêne. La mêşînî, herî, qantîrî, estorî zî gelêk bî. Payîzî ticarî ameyne, her dewe ra çend kamyonî heywanê goştî erînayne. Pesê welatê ma Sûriye, Lubnan, Urdun, Erebiştanê Seudî û Kuweytî rê îxrac bîyêne.

Licê de yew vincewe erdo bêxêr çin o, coka heme ca ra, her çî ra îstîfade bîyêne. Heme hêgayî ramîyayne; serrêk genim yan cew, serra bîne neha, nîske, şolike, kizine, gilgilo sûr, gilgilo sipî ramitêne. Eke nînan nêramê, cayê şûve de petêxî ramitêne. Medrebî, çewligî û hêgayê awî, serre de di rey ramîyayne. Senî ke genim çinayne, roja bîne awe veradayne pîrêzeyî ser, erd nerm kerdêne ke tey cite bîbo. Û kurêk ramitêne, xaşîng ramitêne. Kurêk çewres rojan de ameyne çîna-yîş. Eke kurêk nêramitêne, fasulîya û xîyarî ramitêne. Xwura nîmeyê hamanî ra hetanî payîzo peyên, hala Dîyarbekirî bi sebzeyê Licê debîyêne; firingî, bacigî, xiyarî, fasulîya, bamya...

Licê de mehsulêko bîn ke zaf ramîyayne zî tutun bi. Tutuno ke bi ruhset ramîyayne û seba TEKELÎ roşîyayne hetêk de, esas tutunê mengeneyî rewna ramîyayne. Serhed ra bigîrê heta bi Binê Xete tutunê Licê şîyêne her ca.

Licê de rezî zaff bî. Cayo bejî de mêmî û darê fêkîyan; vamêrî, mirûyêrî, mişmişêrî, encilêrî, tuyêrî, şîqokêrî, sizêrî, tihokêrî, vemrokêrî zaff bî. Çi yabanî çî yê miqateyî, her ca pîrî darê meyweyan bi. Cayo awî de zî, sere de gozêrî, û xewxêrî, biyokêrî, sayêrî, incasêrî, zerdalîyêrî, salincêrî, erûgêrî...

Şarê Licê xebatkar bi, xîretkar bi; kar û xebate ra zaf hes kerdêne. Vatêne "Çavê li derîya, xwelî li serîya", vatêne "Ne ji hemberî gû dide devê derî", vatêne "Kevira havînê biavêje kadînê", vatêne "Biza başe cayê mexelî ra bellî bena", vatêne "Çir bi çir elbe bena pir" û vindertîş çin bi, tim xebitîyayne.

Şarê Licê hetê ziwan û kulturî ra zî komelêko xas yê kurdan bi. Qismêkê dewan de mektebî estbî helbet, la her kesî bi kurdî qîsey kerdêne. Hem merkezê Licê de hem dewan de kurmancan bi kurmancî, kirdan bi kirdî qîsey kerdêne. Cuye serabin kurdane bî; şîn û şayî, dîwan û qûnax, cite û cobar, keyf û seyran her çî bi 'erf û edetê kurdîtiye bi. Hetta ez eşkena vajî ke, şarê Licê de, dahîris serrî verê cû şûur û ruhê kurdîtiye ewroyî ra xurtêr bi. Belê, neslo newe xwu 'sîyasi' vî-neno, la şûurê kurdîtiye tey çin o. Tena 'terefdarê îdeolojî' yan zî 'terefdarê partî' yo, hende.

Şarê Licê welatan ra, kuçeyanê şarî ra vila bi. Neslo newe welat ra, kulturê herrî ra, zîret ra, weyekerdişê heywanî ra aqîtya. Ziwan vîndî bi, kulturo sosyalî bedilîya... Ge-ge neslo newe ra

yew xort yan keyna şîne dewa bab û kalanê xwu; labelê dorûver; hêgayî, ca û ber înan rê tu mana îfade nêkeno. Îmajê "welat"î zêhnê înan de merdo. Neslo newe, Licê ra dîrî de binyadê xwu ra, kok û eslê xwu ra zî dîr kewt; çimkî mîyanê jenerasyonan de neqilkerdişê kulturî visîya...

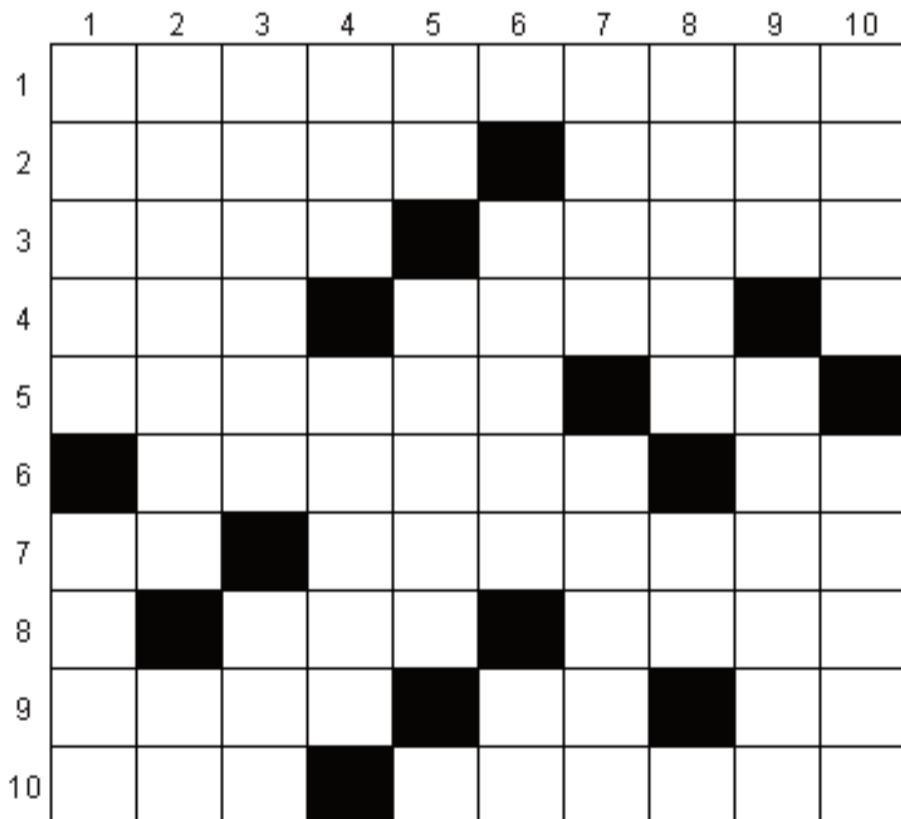
A yewna "soxîn/netîce"yo ke ez vana zî no yo. Şima vînenê? Mîyanê hîris serran de ma ça ra ameyî resayî ça! Na rewşa ke ez seba Licê vana, seba heme Kurdistanê Bakurî wina ya. Hetta zaf cayî Licê ra zî xirabêrê. Axir nê dahîris serranê peyênan de demografîya qedîme ya Kurdistanê Bakurî, halînê eslî yê cuya kurdane û Kurdistanî; ziwan û kulturê kurdan kok ra qelêya; kurdî dekewtî mîyanê deryaya tirkîtiye û ha tey xerq benê şîne.

Xulasa, bi no qayde karê dewan hel bi! Nika dore yê şarîstanan a...

Emsêr hamnanî ra dest pêkerd, Sîlîvan ra girewt, Cizîre, Nisêbîn, Dîyarbekir, Dêrike, Gever, Hezro... Yew bi yew bajarê kurdan de ban û bînayê qedîmî heme dîyanê fekê guleyan û topan ver, her ca kenê xan û xirabe. Bajarê ke ruhê kurdîtiye tede gane bi, û eserê medenîyetanê verênan tey estbî, bitaybetî nê bajarê rijnenê, wêran kenê...

Senî ke artêşa tirkan nê dahîris serranê peyênan de xwu rê seke tetbîqat bikero perwerdeyê xwu koyanê Kurdistanî de kerd, nika zî polîsê tirkan tetbîqat û perwerdeyê xwu kuçeyanê şarîstananê ma de kenê. Heme çî kontrolê dewlete de bi plan û program beno. Wele bi sereyê ma bo!...

Mesrefê na hûmare kek **Cemsî Kaya** û **Hesen Xeyrî Biçici** da. Ma înan rê zaf sipas kenê.

CORA-CÊR

1- Qezayêka Dîyarbekirî - Kakate, qotike, qafike

2- Ameyîş, eksê "şîyene" - (ters ra) çik, çîna

3- Feqet, ema, la - Şayet, eger

4- Hinî, endî - Mengêka wisarî

ÇEPA-RAST

1- Kalo ke roşanê Gaxanî de Fatîke gêno verê xo û gêreno

2- Hedra, hazire, kesa ke amade ya - Vaş, debir, werdê heywanan

3- Heq, Homa - Warîdat, hasilat

4- Seba kesa hîrêyine zemîrêk - Cumleya Qurânî

5- Çîya ke lêl nîya, eksê "lêle" - Halo sade yê zemîrê "mi"yî

6- Natore, kesa ke nêdarîye kena - Mîyanê "wext"î

7- (arîtmîk de) Des rey des - Awanî, însaat

8- (ters ra) Tertul, kermo ke velgê daran weno - Bekmez, mot, rib

9- Eks, înad, serehuşkiye - Seba kesê hîrêyînî zemîrêk - E, belê

10- (bi ziwanê pitikan) Pirodayîş, kuwayîş - Weşûcan, noş, noşican

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	F	E	R	A	T	■	P	I	R	Ç
2	A	N	E	G	O	R	E	■	O	E
3	T	Î	Y	A	■	O	L	Î	■	K
4	I	■	A	H	E	N	■	L	Î	Ç
5	K	A	■	Î	L	I	M	■	M	E
6	E	M	E	■	E	K	I	L	■	K
7	■	Î	M	A	M	■	L	A	W	O
8	E	R	E	Y	■	S	Î	S	E	■
9	Ş	A	L	A	G	E	■	E	Z	A
10	A	L	A	■	A	R	A	R	A	T

5- Heywanê cite - Kile, kilawe

6- Coka, çike, o rî ra, o riwal ra - Efû, bexşkerdiş

7- Xage, nêdersaya, nêresta - Bomik, budela

8- Hengazî, haceta cite - Mîyanê "fiqe"

9- Nexêr, nêherê, xêr - Gorime, goreyê cinîya waya mêrdeyî

10- Derheqê munasebetê cinsî de wayîrê exlaqê weşî bîya-yîş - Weşnus, keso ke xetatîye keno

CEMAL BARAÇ**Ehmedê DIRIHÎ**

Cemal Baraç ke bi nameyanê "Sarı Cemal", "Kejo Cemal" û "Cemalo Kej" zî şinasîyeno, 07.11.1953 de dewa Çewlîgî Az de çimê xwu bi dinya akerdî.

Mi o 1974 de komela ciwananê Çewlîgî BÎN-GENÇ-DER ra nat sinasnayne. O vera na komele de vî-nertên la seba ke o zî sey ma kurdperwer bi coka ma tim pîyêker-dên.

Mîyanê serranê 1976-1978 de ma o tim semîneranê komela mamostayanê Tirkîya TÖB-DER de dî-yêne.

1979 de Mektebê Mamostayan yê Dêrsimî qedîna. Dewa Çewlîgî Xerîb de dest pê mamostayî kerde. 1980 de semedê kurdperwerîye surgunê ey vetbi Erzirom. Ey zî mamostayî ra fek verada û şî Dîyarbekir. Badê darbeyê 12 êlule xwu nêda dest. Ge Dîyarbekir de ge Çewlîg de xwu nimit. Bacê rema şî Binê Xete de new aşmî mend û ageyra. Reyê diyin hêna şî Binê Xete.

Rojêk kuçeyê paytextê Sûrîye de kuweno yewî dima, o verîn gaman darenî we û lezabez şîno ke xwu ser fîno, la o zî gaman nano pîyera û dima şîno. O verîn dest ra ageyreno xwu dima ke ey bitepişo, o veng keno xwu û vano "Seîd ti yî?" Seîd şaş beno, pey ra hema yewbînan pêhesiyenê ke Dîyarbekir ra embazê cê yê. La Seîd bîyo qelew, Kejo Cemal bîyo yew aste yew poste, coka hêverî yewbînan nêsinasayî. Hema verard şîni pîyera.

Serê 1983 de ageyra Dîyarbekir û roja bîne dîya dest. Dawaya Riya

Cemal Baraç (07.11.1953 - 07.12.2015)

Azadî ra mehkema bi, ceza werde. 1983 ra hetanî 1986 zindanê Dîyarbekirî de peyê beran de bêwayîr û bêkes mend. Hembajarîyanê ma ra Ehmed Elçî û Mehme Selîm Çürük-kaya ya hucreyan de pîya xwu ver da.

Embaza xwu ya mektebî Lutfiye xanim a zeweciya. Tira di keynay û lacêk bî. Keynayan ra yewe hema piştek bî, dinyayê xwu bedelna. Qicanê xwu ra zaf heskerdên. Ey waştbi keyna het de defin bibo, ma zî wesîyetê ey ard ca û mezalcayê Şehîdan yê Dîyarbekirî de defin kerd. Semaya xwu zewejnaya la Îbrahîm (Bozo) hema azeb o.

Cemal yarûn bi, rey-rey kerdên weş û vatên "Errik, warza yeno tu vîr? Ma çî werdbi, çî nêwerdbi?"

Kurd bi, kurdperwer bi. Ey tim û tim hetanî nefeso peyin dewleta Kurdistanî waştêne.

Folklorê kurdan ra zaf heskerdên. Govendgêriya ey namdar bî, hela ke o sergovend bi, kê qayîl bî govendê ey temaşe bikero. Zindanê Dîyarbekirî de ceneyîşê sazî zî musabi. Serrê 2000î de mi keye ardbi Dîyarbekir. Rojêk ma pîya şîyî keyê mi. Ez tira persaya, mi va "Cemal ti deyî-

ranê ma zanî?" Va "E, kek Ehmed ez xwura zana." Û dest pêkerd deyîrê Xûnê Hecî va, mi nuşt. O mehel xebatê grûba Vateyî hema xwu nêres-nabi Dîyarbekir, rojnameyê Newepelî dest pênerd. Ez nika dana xwu çokan ro ke mi çira deyîrî ey ê bîni nênuştî.

Ma Dîyarbekir de serrê 2010î de seba zîwanê kirdkî, komelêk awan kerde; Ziwan-Kom. Komela Ziwan, Huner û Kulturî de sere ra nat bibi endamê komele, hetanî dinyayê xwu bedelna, endamîyê xwu domna.

Serrê 1997î ra nat Dîyarbekir de, newe ra dest bi mamostayîyê kerd, hetanî şî rehmet karê xwu dewam kerd.

Her ca de û her tim kurd bi, kurdperwer bi, hetanî nefesê xwu yo peyin. Hem Dîyarbekir de, hem zî Çewlîg de hîrê rojî tazîyê ey ronîya.

Qewlê heme embazanê ma yo: Oxir bo tu rê Kejo Cemal, ti bêwext şî la ma nêşkenî gureyê Homayî vera qal biki. Homa rehmê xwu tu rê bivarano. Homa sabir deyax bido xanim û gedeyanê tu.

Vengê ey mezgê mi de cemedî-yayo: "Bicuyo Kurdistan!"

Roja Heqanê Merdiman yê Cîhanî**Mucahîd DERVÎŞOĞLU**

Roja desê kanûne, Roja Heqanê Merdiman yê Cîhanî ya.

Heqê merdiman çina yo? Merdim dinya de tena yew roje yeno vîraardîş?

La na roje de zî merdimî yenê kiştîş! Nika ma biewnîyê pêroyê dinya ra, her ca de kiştîş bîyo zaf. Eyla ma na roje ra vane se?

Roja heqanê merdiman de ganî mezluman bîyarê xwu vîr. Hem dinya de hem Tirkîya de kiştîşê merdiman zaf zêdîyayo. Gunîya merdiman bîya ercane.

Nika zafê welatan de şer esto. Zaf tenî mîyanê şerî de yenê kiştîş, ma nê welatan ra tayê nimûne bidê; Misir, Sûrîye, Filîstîn û Tirkîya. Nê welatan ra her roje ma xeberan temaşe kenê, ma vînenê ke çend merdimî kiştîyayê, çiqas birîndar bîyê. Zaf tenî zî şer ra remenê. Bejrayîran de û deryarayîran de mirenê. Şer de qicî û cinîyî zaf tengane ancenê. Bedenê Alan Kurdî, verê çimê ma ra nêşino. Şer pê hêrsê merdiman yeno meydan labelê merdimatî keno vîndî. Şer wina çîyo xirab o ke hem merdimî mirenî hem zî gedeyan de texrîbatê psikolojîkî virazeno. Tebîetê ma zerar vînenî, hetikîyeno...

Nê demanê peyênan de Tirkîya de zî bi teqayîşê bombayan zaf merdimî kiştîyayî. Dîyarbekir û Anqara de mitîngan de bombayî ameyî teqnayîş, 103 merdimî kiştîyayî. Sirûc de mîyanê cîwanan de bomba ameye teqnayîş, uca zî 33 cîwanê ma ameyî kiştîş. Heto bîn ra, zaf merdimî qezayan de cuya xwu kenê vîndî. Nînan ra zî ma çend nimûne bide, roşanê qurbanan de, Hîcaz de îzdîham virazîya, 753 tenî merdî. Qezaya Manîsa Soma de helaf ame war, (facîaya madenî) 301 merdimî merdî. Sey nînan zaf nimûneyî estê. Nê heme serranê peyênan de bîyî. Şer û merg bîyo zaf, aramî bîya tay. Merg hinî ma ra zaf bîyo nêzdî.

Av. Tahîr Elçî (1966-28.11.2015)

Aşmêk cuwaver ma Diyarbekir de qetilkerdişê yew merdimê namdarî dî. Ma zaf ci rê dejayî. Avûkat Tahîr Elçî, eynî roja heqanê merdiman de ame kiştîş. Heme merdimê masumî ke bi bêbextî yenê kiştîş, Homa cayê hemîne cennet kero. Homa sebr û meta-net bido keyeyê înan zî bido ma zî.

XÛNÊ HECÎ

Vatox: Cemal Azîj (Cemal Baraç) & Ahmet Bulmuş
Nuştox: Ehmedê Dirihî **Mintîqa: Çewlîg**

Xûnê Hecî gulvarek a
Şow dowrûn a, ruej felek a
Dêst Xûn bigêr hêt merek a
Zor Xûn medi, Xûn qickek a

De gidî gidî, de gidî gidî } N
De gidî gidî Xûnê Hecî

Say sayerê dowê ma wa
Ma nê werda, nê tûmnawa
Barê qicûn dow verdawa
(Neqerat)

Hec vûn, "Xûnê mi nahşî ya
Mi Xûn nîya, cergbaşî ya."
Kêynê Hecî derg - barî ya
Cerg gureta, kue ra şîya
(Neqerat)

Dêst tu çîyên pistin mi ki
Lîng tu çîyên solûn mi ki
Qêr tu nîno, vêr xu mi ki

(Neqerat)

Sêr bûn Hecî yew mêydûn o
Bin bûn Hecî yew mêydûn o
Mêydûn mêydûn asparûn o

(Neqerat)

Mêydûn Mêydûn kahîlûn o
Ehmed Beg mayîn kaydûno
Riza Beg qalîn Xûn dûno

(Neqerat)

artêşe (m): ordu
awa şamikan: domates salçası
bacike (m): yeşil biber
bejî: sulak olmayan; susuz arazi
betelîyayîş (n): yorulma
bîyene (m): olay
cayî, -ye: yerli
dagîrker, -e: işgalçı
dagîrkerîye (m): işgalcilik
emin (n): şey
eqalîyet (n): azınlık
halîn (n): yuva; kuş yuvası
îsoto perik: pul biber
kerra (n): taş
kerre (n): kayalık
komel (n): toplum
komelkî (m): toplumsal
kurêk (n): darı
lîlik (n): ayna
medreb (n): sulak geniş arazi
mer'iyet (n): yürürlük
nîjad (n): ırk
nîjadperest, -e: ırkçı
peymane (m): antlaşma
qeç, -e: çocuk
sifteyin, -e: birinci; ilk
vincewe (m): karış
waştî, -ye: sevgili, nişanlı

Ferhengek

Remezana Özgültekin, Sêwregi de hetê xebata kulturî, folklorî, tarîx û daşinasnayîşê şexsîyetanê namdaran a, verêna merdimêko zaf muhîm o. Heqê nînan de bol melumatî arêdayê û kitabane xwu de nuştê, çap kerdê.

Yew merdim ke qayîl bo derheqê Sêwregi de çiyek bimuso, hema yeno kek Remezani ra melumat gêno. Û kişta dîni ra, hetê ilmê dîni de zî merdimêdo zanaye yo. Hîrê kitabê ci heta nika vejîyayê. Zafê nê kitabane, behsê Sêwregi; kultur û tarîxê Sêwregi kenê.

Sêwregi de cayê Remezana Özgültekinî sey muze û kitabxaneyî yo; qeçekî, ciwanî, kesê ke Sêwreg a eleqedar ê, yenê ci het, melumat arêdanê û suhbet kenê. Mamosta Remezana qandê Sêwregi lîlikêdo pak û tarîxêdo gane yo. Mi waşt heme şarê ma ey bişinasno, coka mi seba rojnameyê ma Newepeli ey di roportaj kerd.

(Serkan Naryapraği)

***

Mamosta, keremê xwu ra ti şenê tayn behsê xwu bikerê?

Ez 1951 di Sêwregi di ameya dinya. Mi mektebê sifteyin û orte sûki di qedînayî. Lîse jî, mi Riha di qedîna. Ey a tepîya, 1972 de ez kewta dewlet dayresî, nêweşxane di gurweyaya. 1997 di jî ez bîya emeklî. Ez bîya emeklî tepîya, îşte verê coy jî kitabane rê, kulturî rê, tarîxî rê meraqê mi vêşî bî, kitabxaneyê mi estbî. Ê wexta ra heta nê çaxa, mi kitabxanedê xwu di tayê kitabî kerdî vêşî. Ey a tepya, tayê embazê mi estîbî, ma înan a pîya sûka ma, Sêwrega ma ser o girweyayî.

To senî dest bi nuştîş kerd?

Verê memûrey mi nicarey kerdê, sinetê mi merengozey bî. Xeyrdê nicarey ra, sinetê destan rê meylê mi vêşî bî. Qandê coy, meraqê mi, meylê mi, qabilîyetê mi tayê vêşî yo. Pêrko sinetê destan ê. Ez kewta neweşxane tepîya se, ê wexta sûki jî meraqê mi antê. Embazî sûki di, Meslek Yüksek Okulu di mamostayî bî. Ma înan a keye olarak şîye ameyê. Înan va ke, madem kitabxaneyê to wina esto, ma bigîrê heqdê sûki di, tarîxê ci, kitabê ci yazî kerê, çap kerê. Behdo ma jî hunî qeubul kerd, ma başle kerd. Hunî ma tayê kitab-mitabî têvdayî, ma kitabane ra bîlgî vete, ma hîrê heme bî jew. Ez bîya, jew Huseyin Demirbağ Malatya ra bî, jew jî Ekrem Akman Mêrdîni ra bî. Ekrem nika Unîversîteya Artuklu ya Mêrdîni di mamosta yo. Ma hîrê hemîne 1997 di qedîna. O wext ma giroto berd Qonya di çap kerd. Çap kerd tepîya se, ma ard tîya sûki di miletî rê daxitimê ci kerd. A hunî dewam kerd. Behdê ey, hendê mudetê ma hunî ze are da. Are da tepîya se, ma vajê, îşê înan tayê vêşî bî diye, înan va, ma xwu rê ayrî-ayrî bigirweyê. A hunî mend tepîya, behdê 2002, tîya qaymeqamê sûkta ma Sêwregi estbî, İbrahim Hayrullah Sun. Nika Qonya di walî yardimcisî yo. Ey va ki, kitabêdo gird daha vejê, ma destek bidê. Hem ma vajê kişta peran ra, hem jî kişta girweyayîşî ra, ma rê bol destegêdo gird da. A ma jî giroto emin kerd tepîya se, kitabê ma yo didin "Tarih ve Kültürüyle Siverek" diye, ma kitabêdo didin vet. Verê ey jî, no qor tîya di, sûkda ma di, "Şoförler Odası" esta, înan mi rê teklîf ard, va qandê tanitimê Şoförler Odası ma rê jew tanitim kitabî yo werdîkek viraze, mi o jî hazir kerd. No kitabo ke 2002 de mi hazir kerd, kitabê min o hîrêyin o.

Hetanî nika çend kitabê to vejîyayê? Nê kitabî behsê çî kenê?

Heta nika ma vajê des û hîrê kitabê mi, jew jî dergî vejîyaya, des û çehar kenê. Nê kitabê ma,

SÊWREGI DE YEW KEDKARÊ KULTUR û HUNERÎ: REMEZAN ÖZGÜLTEKİN

Roportaj: Serkan NARYAPRAĞI

Serkan Naryapraği û Ramazana Özgültekinî

bolê ci sûki ser o yê. Tarîxê sûki, kulturê sûki, manîyê sûki, merdimê ci yê girdî, ewlîyayê ci, alimê ci, profesorê ci, behsê şexsîyetanê girdan kenê. No en peynîkênê ci, behsê eşîran keno, tarîxê eşîretan ra behs keno. Jewê ci ma vajê ke nameyê ci "A'dan Z'ye" behsê Sêwregi keno. O jewê ci jî, şîir kitabîyê min o: "Gönül Aleminden Şiirler-1" û o didin jî "Gönül Aleminden Şiirler-2". Jew jî dîni kitabê min o, Sêwreg a îlgîli nîyo. Ê bîni jî, des teneyî heqdê sûki di yê.

Mesela, ma vajê zazakî ya, ma dê kom kerê, qeyd kerê. Kirdasî bo, ma dê arêdê qeyd kerê, ma dê vajê, o jî zuwanê ma yo. Birayê min o jew kirdaskî qisey keno, birayê min o bîni unîversite wano tirkî qisey keno, qisa ser yanî. Ma vajê, kitabê ki ez a sûk di yazî kena, ez îdîa nêkena nêvana kitabê mi super ê. Kitabê min ê se, bîlgîyê xamî yê perko, tede bol kemaney esta, bol vêşîyey tede esta. Ez vana, nê kitabî yazî bî tepîya, hezar tene keyan di merdiman rê vila bê se, 700 tene bo, 300 teneyî vîni bê jî, çiyê nêbeno. Merdiman hete di manenê, nê kitabî meşt-bîro unîversîte di, xocayî, mamostayî bigîrê, daha bîlgî vêşî pa kerê, vêşî kerê, ser o şuxul bikerê. O wext benê akademîk û her kesî rê manenê

To no kitabxane yan zî na muze key awan kerde? Bi çî fikrî û senî awan kerd?

Nika mi va ya, meraqê mi sinetê destan rê veşî yo. Yanî girwenayîş, emeg, to rê vaja ki, mesela, ma finê embazî ronîştî, ma amord, ez hendanê çîyan a eleqedar bena; fotograf antiş, resim viraştîş, ez kitaba cîld kena, sinetê destan, muzîk, xelq muzîkî, sanat muzîkî, çiyê keyî, tamîrê ceyranî, nicarey, kaşe viraştene... Ez saz cenena, ez şena panc şeş babetî aletanê muzîkî bicena. Ma embazan a ronîştî, tek bi tek amordî, ez 32 sinetî ra fehm kena, eleqedar bena.

Tabî cayê ma yê tîyayî jî, nika ma vajê ki, ez zewciyaye ya. Ama qeçekê mi çin yê, ti zanê. Wexto ke ez emeklî bîya, mi va, nê peyeyê mi, ez do se kera? Mi va ez do dikanê bigîra. Çunkî eger qeçî bibîyay se,

mi do yan zewajdê ci rê yan eskereyda ci rê, yan mektebdê ci rê xerc bikerdê.

Ê çin yê se, mi va bahdê emeklî ez se kera? Mi giroto va, jew dukanê xwu rê bigîra, uja di xwu rê şuxul ba, bigirweya. Yan ez do kitabçîlix bikera, qirtasîye weya sazî tamîr kera, weya sewla tamîr kera, çunkî sinet bol o diye. Mi va, ez o nînan bikera. Tabî ez hewna ki emeklî nêbîya se, nê embazê ma yê ki unîversîte di mamosta yê, înan a tanîştîş bîya tepîya se, ma no dukan herîna, ma no îşê xwu uja di kerd. Artix destê mi di nêbî, ez fine weynaya ki ez a nê îşî mîyan di ya. Nê îşî miyan di kitab, kulturel malzeme esto. Extîyarî, gencî, qeçî, uyrencî, her kes yeno tîya roşeno, heqdê sûki di, kultur û tarîxê sûki di, kulturê ma yê verênî di qal kenê, xwu rehet kenê, ez îna dinle kena, ê jî herhal tîya bi xwu jî çiyê vinenê ke yenê û şînê.

Mesrefê tîyayî senî vejîyeno?

Mesrefê tîyayî, ma vajê ki, hunî ê mi kişta dîni ra ez tay hesab a. O qonî di îsraf çin yo, mesref çin yo. Ma vajê meaşê mi esto, zaten o meaş a girweyena. Tîya di, ez kitaba jî cîld kena, kitabî cîld kena tepîya se, kaşe jî virazena. Tîya di tewrdê meaşdê ma ya vêşî vêşî jî maneno. Ez qarşîlamîş kena, kîraya tîyayî çin ya. Ma perandê xwu ya tîya herîna.

Sêwregi de dimilî yan kirdasî bol ê? Hîna bol kirdaskî yan dimilkî qisey bena?

Nika ma vajê ki tîya di heta 1980, wexta dimilkî vêşî bî, bol veşî bî. Tîya di çehar ziwani qisey benê: dimilî, kirdasî, tirkî û erebî. Ma vajê, bol qeçekê ma çehar zuwanî zî zanayê. Nika jî hunî yo, qeçekî newe di zuwanî, bîlemedin hîrê zuwanî zanê. Qandê coy, wexto ki verê 1980, qeçekên ameyê hewt-heşt serrî, ameyê çaxê mektebî, hîrê zuwanî zanayê. Eki ereb ê, çeharin jî zanayê. Ma vajê, wexta zazakî vêşî bî, no qor wexto ki teror olayî û cunta ameye tepîya se, ma vajê pkk kirdaskî ser o bîyo feal, o ame tepîya, millet ame ame... Ti zanê kirdaskî bî veşî nika. La huna jî ez şena vaja nîme ê yê, nîme ê yê. Hema hema seypê yê. Nîme nîm ê. Tirkî jî, ê ki şînê mekteb, uja di musenê.

Qandê ke nê her di diyalektê (lehçeyê) ma vindî nêbê, ma se bikerê?

Nê zuwana, ma vajê ki, vinî nêbê. Biewnî, ez ney jî vaja. Êyê ki nê yazîyê ma yazî kenê, êyê ki biwanê, ney qetîyetle wa kes meveje mîyan ra, wa kes irqçîlixey nêkero. Zazakî sere û çimandê ma ser, dimlîyey û kirdasî sere û çimandê ma ser, tirkîyey sere û çimandê ma ser. Yalniz wazenê çîçî beno wa o bo, wa însan bo, ma no şekil de bigirweyê se, ma pêrkin însan olarax qeubul bikerê se, ma nînan nê zuwanan vinî nêkenê. No qor, ma vajê tîya di zazakî kerê, ê jî vajê, ma tirkî kerê, êyê bîni jî vajê ma kirdaskî kerê, o wext vinî beno. Ma dê se kerê? Ma dê vajê zazakîya Bîngolî wa Bîngolî rê bo, ê Sêwregi wa sêwregî rê bo, ê Paliyî wa Palî rê bo, ê Tuncelî wa Tuncelî rê... Wa no jî xasekeya zuwanandê ma bo. Na jî bol çiyêdo weş a, wina. Ama nika merdim esto vano kirdaskî jî zazakî ya, zazakî jî kirdaskî ya, yaw çiyêdo hunî çin yo. Mesela, ma vajê ki ez bol merdimî nas kena, eslê ci ereb o, yeno vano ez kurd a. Bol merdim esto, ez zana kurd o, vano ez zazakî ya, ez tirkî ya. No heme çî herimneno. Qandê coy, ma dê se kerê? Ma no qeubul kerd tepîya, ma dê hemin qeyd kerê, eger kitab di eger sozluk di, eger bîlgîsayar di, internet di qeyd kerê. Nînan hemin arêdê, ma dê heme zuwanan rê saygi bimusnê.

PEYMANA SEVRÎ

Îsmâîl GUVEN

Peymana Sevri, Şerê Cihanî yê Yewinî ra dima, mabeynê Dewletanê Muteffiqan û Hukmatê Împaratoriya Osmanî de, roja 10ê tebaxa 1920î de, Fransa de îmza bîya.

Destpêkê 1900î ra, dewletê Ewropa reqabetê barekerdişê bazarê dinya ver bîyê di cebheyî. Nînan ra Almanya û Îtalya ke yewîya xo ya sîyasî erey viraştî û waştî bazarê dinya ra bare bigîrê û samedanê etnîkî ra, împaratoriya Awusturya-Macarîstanî zî no cebhe de bî. Heto bîn de, İnglîstan û Fransa û Rûsya estbî. Nê dewletî, tersê waştîşê hîrabîyayîşê Almanya ver ameybî têhet. Welîatê Awusturya 1914 de hetê sîrbêk ra kişîya û bi na bîyene şer vejîya. Dima ra, Împaratoriya Osmanî zî kişta Almanya de kewte şer.

Şerê Cihanî yê Yewin bi maxlubîyetê Almanya û Împaratoriya Awusturya-Macarîstanî û Împaratoriya Osmanî qedîya. Mîyanê Dewletanê Muteffiqan û Împaratoriya Osmanî de, roja 30ê teşrîna verêna 1918î de Muterekeyê Mondrosî îmza bi. Nêzdîyê serrêk ra dima zî Peymana Sevri ameye îmkazkerdiş.

Peymana Sevri de, tewr zaf qismê Kurdistanî ma eleqedar keno. Goreyê na peymanê, hedef no bi ke, hêverî otonomî û dima ra zî bi referandumêk xoserî bidîyo Kurdistanî. Na peymanê seba kurdan muhîm a, çimkî tarîx de reya verîne behsê Dewleta Kurdistanî bîyene. La heto bîn ra, zaf mintiqayî teberê Kurdistanî de mendîn. Bitaybetî zî vakur de Wan, Amed, Bidlîs, Xarpêt, Sêwas û Erzerom mîyanê sînorê Armenîstanî de mendîn. U Başûr

de zî, Musil, dima ra mera bi referandumêk daxîlê Kurdistanî bîyene. Kurdî, seba girewtîşê erdê xo hem vera tirkan û hem vera armenîyan û hem zî Başûr de vera İnglîzan kewtbî mîyanê mucadeleyî. La heto bîn ra, tirkî zî kewtbî mucadele. Herketo ke lîderîya Mistafa Kemalî de bi, hem Hukmatê Osmanî qebul nêkerdî hem zî Peymana Sevri. Mistafa Kemal, seba îqnakerdişê kurdan gelek xebetîya. Kongreyê Erzerom û Sêwasî netîceyê amancê na xebata ey nîşan danê.

Axir, bi îmkazkerdişê Peymana Lozanî madeyê Peymana Sevri betal bîyê. Bi na peymanê, Kurdistanî di perçe (bi peymanê Qesrê Şîrînî ya mîyanê Osmanî û Sefewîyan de, serra 1639 de bibi di perçeyî) bi çar perçe. Erdo xoser û îdareyo sîyasî hetêk de, heqê însanî zî nêbî bara ma.

Beno ke tesîrê propagandaya mektebanê tirkan ra bo, Peymana Sevri, hêşê ma kurdanê Bakurî de sey peymanêka xirabe menda. La bi kêmanîyanê xo, belkî zî seba ma kurdan peymananê mîyanetewî yê tewr mu-

hîman ra yew a. Coka mi waşt madeyê 62 û 63 û 64. ke tede behsê kurdan û Kurdistanî beno, biaçarnî kirdî.

QISMÊ HÎRÊYIN YÊ PEYMANA SEVRÎ

KURDISTAN

MADEYÊ 62.

Rojhelatê Feratî de, başûrê sînorê başûrî yê Armenîstanê ke do îstîqbal de îlan bibo de, başûrê sînorê Tirkîya bi Sûriye û el-Cezîre ke goreyê fiqrayanê diyin û hîrêyin yê qismê diyin yê madeya vîst û hewtine dîyar bîyo de, otonomîya cayî yê ê mintiqayanê ke kurdî tede zafane yê, mîyanê şeş aşman de ke bi tetbîqkerdişê na peymanê ke behsê ci beno ra dest pêkeno, do hetê yew komîsyono ke hukmatê İnglîzan û Fransîyan û Îtalyanan ra; her yew hîrê endaman tayîn keno, yeno pê û Îstambul de kom beno, amade bibo. Eke problemêk ser o zafaneyayî rayan nêvîrazîyo, no problem hetê endamanê komîsyonî ra neqlê hukumatê xo beno. No plan, bi suryanî-keldanîyan a, bi temînatê he-

mîne, pawitişê eqliyetanê etnîkî û dînî yê na mintiqaya zî gêno xo zere; coka, yew komîsyono ke temsîlkaranê İnglîstan, Fransîz, Îtalyan, Îran û Kurdan ra yeno pê, seba ke cigêrayîşan bikero û goreyê na peymanê ke behsê ci beno, rewşa pêresayîşê sînorê Tirkîya û Îranî de, seba qerargirewtîşê îcrakerdişê lazimatîyanê ke ganî sînoranê Tirkîya de bivîrazîyê, do nê cayan zîyaret bikero.

MADE 63.

Hukmatê Osmanî, qeraranê komîsyonanê ke goreyê Madeya 62. saz benê ra yew yan zî êyê bînî, roja ke ci rê teblîx beno ra dima, mîyanê hîrê aşman de, qebulkerdiş û îcrakerdişî nika ra teahut keno.

MADE 64.

Mer'iyetê na peymanê ke behsê ci beno ra yew serre dima, kurdê ke mintiqaya ke Made 62. de îşaret bena de ciwîyenê, eke îsbat bikere ke zafaneyayî nufûsê na mintiqaya wazeno Tirkîya ra cîya bibo û eke muracatê Meclîsê Cemîyetê Neteweyan bikere û eke Meclîs zî nê nufûsî seba xoserîye layiq bivîno û Tirkîya rê na xoserîye tewsiye bikero, Tirkîya nika ra teahut kena ke no tewsiyeyo ke behsê ci beno, qebul kena û heme huqûqê xo yê na mintiqaya ra feraxet kena.

Teferuatê nê feraxetî do bi pêameyîşêkê taybetî yê mabeynê dewletanê Muteffiqan û Tirkîya de tesbît bibê.

Eke no feraext bikero pratîk yan zî wexto ke kewtî pratîk, qismê Kurdistanî ke hetanî nika Wîlayetê Musilî de mendo, kurdê ucayî eke bi waştîşê xo îltîhaqê na Dewleta Kurdan a Xosere bibê, hetê hukmatanê Dewletanê Muteffiqan ra tu îtirazêk nêbeno.

RÛSAN DE ÎTÎFAQ!

Huseyîn KARAKAŞ

Nê rojan derheqê îtîfaqê kurdan û Rûsya de rojnameyan de xeber û meqaleyî kêm nêbenê. Mabênê kurdan û Rûsya de no îtîfaqê newe Sûriye de, çerxê BAASê Esadî de çerexîno. Terefê kurdan zî Kurdistanê Rojawanî de PYD ya.

Eleqedarîya Rûsya bi kurdan xeylê kan a. Dewrê xanedanîya Romanovî (Çar) ra dest pêkena. Seserra 19. de Mînorîskî û tayê kesê bînî ameyê, xaseten Kurdistanê Rojhelatî de fealiyetê antropolojî û sosyolojî kerdo.

Demê Sovyetan de eleqedarîya rûsan û kurdan kuna rengêde bîn û dewam kena. Tesîrê sosyalîstîye ra xeylê organîzasyonê kurdan sîya NKVD (KGByo kan) de yenê ra, yan zî munasebetê xo yewbîn de benê. Cumhuriyetê Mahabadî nînan ra yew o.

Çend rojî yê kitabê Pavel Anatoliyevîç Sudoplatovî mi dest der o. Nameyê kitabî "Wazîfeyo Teybet" o. Kitab Tirkîya de Weşanxaneyê Ayrîntî ra weşaniyo. Sudoplatov, rojhelatê Ukrayna, qezaya Malipol de maya xo ra bîyo. Maya xo rûs a, piyê xo ukrayna o. 1918 de diwêsserrîya xo de reseno bolşevîkan û leyê şoreşgeran de cayê xo cêno.

Kekê xo Nikolai verê ey, şoreş de ca girewto û bîyo endamê ÇEKA. 1921 de zî pêrodayena Ordîya Sipî de reseno heqîya xo.

Çarêsserrîya xo de Sudoplatov zî sey kekê xo beno endamê ÇEKA. Wezîfeyê xo deşîfrekerdişê şîffreyan o. Endî nîya tore organîzasyonê îstîxbaratî de game bi game vejîno vernî. Da-vîst serrî tepîya nê karî de heta serekîya qisimî beno berz. Merdena Stalîni ra pey, sey zaf kesan, bextê ey zî acêreno. 1953 de mohrê "dişmenê şarî" danê piro û tasfîye kenê. Desinde tepîşenê kenê hepis û pancês serrî hepis de maneno. La kesî rê minete nêkeno û vile nênano ro. Heqî û seveknayena xo rê boyna ewraqan dano arê. Na linge de hermete û lajê xo leye der ê. Peynî de îtîbarê xo yeno cîdayîş û beno taqawut. Gama ke sîstemê Sovyetan rest peynî, endî emrê xo serranê heştay der o. Lajê xo û tay kesê bînî zî dest danê ci û vîrardişanê xo nusneno.

1946 de gama ke Cumhuriyetê Mahabadî yeno ronayîş, kurdî serekîya Mela Mistefa Barzanî de xeylê xo ver danê. La no xoverdayîş, peynî de yeno reseno nuqtaya ke pêşmergeyî welatê xo terk kerdene rê mecbur manenê.

Bi hezaran pêşmergeyî hîrê parçeyanê Kurdistanî de yenê no yê sînorî, şonê o yê. Gegane ordîyê Îranî de gegane yê Îraqî û tirkan de danê pêro. Hezar kilometreyî ra ziyadê rayîr peyatî şinê û sînorê Armenîstanî de resenê Sovyetan.

Serekîya Mela Mistefa Barzanî de pêşmergeyî çito ke sînorê Sovyetan de şonê o yê, kontrolê xo kuno ra NKVD dest. Qismo ke kurdan rê beno eleqedar, serekê ê qisimî Sudoplatov muzakere rê tayîn keno. U ruşneno leyê Mela Mistefa Barzanî. Wexto ke ameyî têleye, no zûrî keno û persîyarê hukmatî Metveyev dano naskerdiş. Barzanî de têrî amayene bi nê çekuyan ifade keno: "Mi emrê xo de yew sereko feodal newe naskerdênê. Vînayîşê ey ra sîyasetkar û fermanarode qurnaz ginênê ra çiman."

Muzakere de hedefê Barzanî o yo ke Sovyetan ra piştî bicêro û Kurdistanê Başûrî de dewletêda xosere awan bo û kurdê Bakur û Rojhelatî zî bi otonomî girêdayîye na dewlete bê. La planê Sovyetan zî kurdan ser ra sîyasetê xo yê Rojhelatê Mîyanênî yo. Dêrdê înan Îraq de İnglîzî û petrol o. Nîyetê xo pêşmergeyan ra tayêno xo rê ajan kerê û Îraq de vera İnglîzan de sabotajan pêkerden a. Sudoplatov, derheqê kurdan de bi nameyê Sovyetan planê xo nîya bo zî, serran ra tepîya demo ke kitabê xo nuşt, bi aqilode zelal halê kurdan analiz keno.

La analizê ey hetê de! Kitabê ey wendene ra tepîya plan û puşîlê rûsan de kar yan zî îtîfaq kerdene, marî de cile kewetene ra ferqê xo çin o. İnan de her çî zûr û bandorade xoyrat a. Wa kurdê ma yê Rojawanî naye bizanê...

F Tipi Cezaevi, Tekirdağ, 13.11.2015

WERDÊ
MATIRŞÊ
SİMAQÎAmadekare:
Necîbe
KIRMIZIGUL

Malzeme: Goştê tîke, 2 kîloyî balcanî, nîm kîlo îsoto kiho, nîm kîlo şamîkî, sîr, simaq, awa şamikan, îsoto perrik, riwen, sole.

Virastiş: Verî goştê xu quşxaneyê dudukinî de awe dekerê ser û bipewcê. Wa awa ci tayên vêşî bo ke dima dekerê tirşî mîyan. Balcanan sey qulatê şekerî hema tayên a gird roncenê, îsotan zî hurdî-hurdî roncenê, şamikan bipajê û hurdî-hurdî roncenê. Quşxaneyêno xorîn de riwenî sûr bikerê, dima sole û îsotan bierzê mîyan, wa sûr bê. Awa şamikan

û îsotê perrikî dekerê mîyan, sûr bî tepîya, şamikan û sîrî ya berzê mîyan, wa rind bipewcîyê. Pewcîyayî tepîya, balcanan û goştî ya dekerê mîyan, wa tayên bipewcîyê. Dima awa ke şima tede goşt pewtibi, a awe ra verdê mîyan. Hema wa zaf awin nêbo. Lepên simaqî yew tase de, awa germine veradê ser. Na awa simaqî ra veradê tirşî mîyan. Simaq goreyê waştîşê tirşîye bol yan tayên, şima şenê tercîh bikerê. Simaq zî dekerd tepîya, wa tirşê şima bipewcîyo. Bi pîlawê rizî yan zî bulxurî ya bi afiyet biwerê.

MESELAYA PÎYÎ
BE DI LAJAN RAArêkerdoxe: **Sevîm Aydin**
Vatox: **Riza Aydin** | Mıntıqa: **Çêrme**

Pî be di lajû ra sifre de nîşenê ro. Pî lajê xo yê pîlî ra vano, "Biko, mi rê bardaxêde awe bîya." Lajo qij vano: "Ba-bawo, o xora rîsîya wo, wurze bardaxê awe bişime jû kî mi rê bîya."

NEHEQÎ

Wesîle DOGUÇ

Mêrikêke bî, miyanê cê w' cînîy' cê zaf weş bî. Mêrik çopçî bî. Hergû roce saete şeş de wiştêne we. Ra-ryan ê, ra-ryan cînîy cê taşte kerdêne hedre. Mêrdekî taştê xwu werdêne û şîne xebatê xwu. Cînîy' mêrikî cînîy' keyan bî. Cîneke heta mêrdey' cay' bêro keye hema karê xwu qedênayne û şamey' xwu zî kerdêne hedre. Wexta mêrdey' cay hameyne keye, pîya şamey xwu werdêne.

Rocan ra rocêke, seba xebate kewtê pê. Mêrikî cînîy xwu ra vato "Ez hergû roce şîna xebate û zaf betelêna. La ti qet xebatêke nêkena û tim ti nişena ro. Ti tim vindertî ya!"

Dimay' pêkewtişî ra mêrikî beyra bi hêrs naya pa û kewto teber, şîyo xebatê xwu ser. Cîneke zî xwu ra vato "Madem mêrdey' min vano ti xebatêke nêkena, ez zî xebatêke nêkerî, ma bawnî go se bo!"

Cîneke a roce qet xebatêke nêkerd. Heta şan televîzyon seyr kerd. Saete dorê hewt û nîm de mêrdey' cîneke

hame keye. Beyra kerd a û hawnîya kurikê ci yê qirêjî û cilê ci derûdor de vila yê. Mêrikî eno hal dî û bi hêrs qîra cînîy' xwu ser. Cîneke vengê xwu nêkerd. Mêrik şî oday' meymanan û hawnîya cînîy ci serê qoltuxe de nişta ro û televîzyon seyr kena.

Bi hêrs qîra cay ser, va "Eno çi hal o?" Cîneke zî va "Çi esto halê etyay' de?" Mêrikî zî va "Enê cay' heme vila yê û ti zî televîzyon seyr kena!" Cîneke zî mêrdey' xwu ra va "Ê to vatêne ti qet xebatêke nêkena. Min zî xebatêke nêkerde. Ka bivîne halê keyî seyîn o!"

Mêrikî xetay' xwu fam kerde û cînîy' xwu ra uzrê xo waşt. Keyfê cîneke hame û cîneke mêrdey' xwu dir werê hamîye. Hurdî pîya zey verî jobînan dir derbas kerd.

TÊNATÎYÊ DE ROŞNÊ HÊVÎ

Canê DILO

I

Her çî de yew kêmanî esta
Kultur de, zıwan de, merdimîye û eşq de...
Mi kêmaneyê xo zî omaritî, kerdî la wa û tizbeyî viraştî
Ça mend heqîqet; heqîqeto ke seba her kesî bedelîyeno
Mi to ra vîşêr nêdîyo yew heqîqet
To ra vîşêr her çî pûç palax, her çî bêfesal
Xorînê to, mi de sey încîya sîya, qîymetin û bimana

II

Zemano qehpik nêherikîyeno
Saetî mi rê bîyê derg, şewe derg, emrê mi kilm
Fitîlê muma mi zî hînî mi rê nêvecîyeno
Û mi adirê xo kîştê kuçlane de kerdo vîndî
Tenatîya xo de ez bêvengîya tarî goşdarena
Bi hevaltîya Silê Qizî çimanê xo vengane de aliqnena
Û biskanê xo de kaykena omaritişê astareyan de

III

Vîst û şeş serrîya xo de mi nêdîyo yew roşn
Mi çilaya çimanê to nêhesibna
Axx mi çend şewî pawitî, roşnîya çimanê to de
Mi çend astereyî bi çepê destanê xo nuskî dayî
Çend serrî, çend aşmî û çend rojî emrê mi zulumat de vîyart
Her kilamê mi de yew hesreta nêmcete menda
Û her bajar de yew rêçe
Sanîye çin a ke yew tîra jehrîne nêgino zerrîya mi ro
Ez bermena; gurrî kewna asîman
Çimanê mi ra hesirê cenginî varenê
Her dilopa mi de bezreyê huznî û xerîbîye kewna wele

IV

Wesar ameyo...
Labelê ez nêzana wesar qey dilê mi ra dûr kewto.
Zerrîya mi de henar ensaran versîya to rê virar akerda
ey sînayox
Huyayîşê to ameyo mi vîr, awirê to zî qet nêkena xo vîr ra
Awirê to yê keskî...
Û bi awirê to koyî benê kewe, pêşmala beyta mi bena keske
Alaya rengîne bi awirê to xemilîyena
Mi çend rey daristanê çimanê to de rayîrê xo kerd vîndî
Lîlikê çimê to bîyî mabed û ez tede hepsî, xiyalê to rê xizmikar
Yew zeranca xemgîne, her wextê xo de xayîs, neçar û belengaz
Çekuyî qirika mi de gire
Hindî ez ne reş a ne sipî, ne rast a ne çep
Birîna leşa mi ra tim gwîn çilkena

V

Mi dejan ra mîraz kerdo sebrê xo
Teslîmîyetê Eyubî leşê mi de gan dî
Ez hêvî miqat kena her roja xo de
Mi zana, çîyêk nimite nêmaneno
Tîjî tim pey hewrî de nêbena
Û hesrete her şewe yew huzn akena rîyê mi de ey sînayox
Û ez hêvî miqat kena dirbetanê zerrîya xo de...

26.03.2015

KEKÛ

Arêkerdax:
Mistefa Gomayij
Mintiqa: Mîyaran

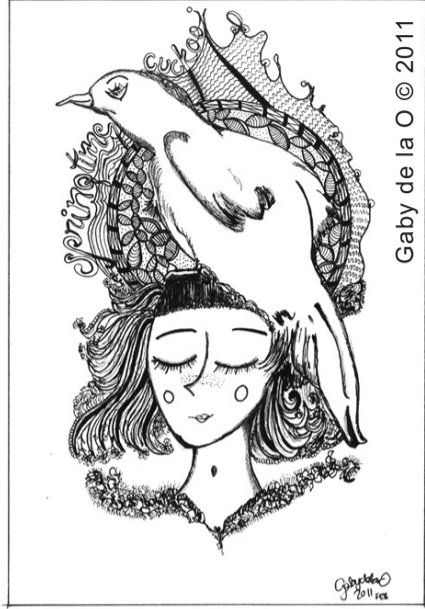
Cayê beno cayê nêbeno, yew waye û yew bira benî. Dakila yîne mî-rena, pîyê yîne newe ra zewecêno. Yê zî keyfweş benî. Xwu bi xwu vanî pîye ma ma rê yew damarî arda. La damarî bêcuse û bêbav a. Bêzerrî qijo miqat kena. Şew û roje deraqî yîne de şeytaney duşmiş bena. Bîşya bena gangêr, ganî yîne gêna.

Zimistan ra hetanî wasarî fikrîyena vana, ez se kerî ki îne pînc û weledo ra bixelîsya.

Yew roje leyîrî dewijo pêro şonî kengero. Damarî zî ino fîset ra wîrdî sêkuro erşawena kengero. Vona "Ez besilmayê şima nîya! Wextî betaley û tirraleş nîyo. Wardî şorê ko ra ma rî kengero bîyarî ma, bikerê şamî."

Lezabez binê yew tewrî qule kena, erzena paştaya lajî û vana "Şorê kengero biçînî leze bîyarê."

Waye û bira tewreyê xwu gêne û verê xo tadonê ko. Leyîrî dewijo her

ca ra vila bîye. Waye û bira zî yew kiştê ser şonî. Nor û dora kend, kendal û newalo gêrenî. Tewrîko binequl paştaya lajekî de, keyna zî heb bi hebe kengero çinena û erzena zereyê tewrî. La hayê yîne qula tewrî ra çin ya. Hîşar zî nêbenî.

Benoya taştêre bira yeno atika xwu ra vona "Atê ez bîya vêşan". Waye vona "Ez qirbanê to bo. Ho inê kengerî

berze fekî xwu heta ma keye biresî." Dima waye vona "Birazê mi, ez vono qey kengerî ma bes ê, de ay tewrîkî paştaya xwu ra bîya war, ez banîrî ci, eke bîyo pîrî ma şorê keye." Bira şino verê waye tewrî ano war, dano ci. Waye ewnêna zereyê tewrî ra, tenê çar-ponc hebî kengerî binê tewri de estê. Waye şaş manena, hêrs bena û qîrena birazê xwu ser. Vona "Mi ehindayê kengerî çinaybî, se ra şî? Ez vona to pêro wêrdî! Ma bi çî rî şonî keye? Ma go damarîda xwu ra vacê se? Willay û bîllayî ya ma kişena!"

Bira vono "Willay mi hebêke kenger nêwerdo." Waye vona "Nê ez vana to wêrdê. Ek to nêwerdê kengerî şî çî?" Bira vono "Ez nêzono, mi qet tewre paştaya xwu ra nêardo war!"

Waye yê bawer nêkena. Damarî kuwena vîr, yewhew weqefiyêna. Terso ver nêzana se bikero û birazê xwu ra vona "Ma kengero nêberî se damarî ma nona solawa."

Bira ewnêyeno ki waye bawer nêkena, vano "Wayê, ti bawer nêkena se, bê pîzeyê mi bîşeqne, bivîne mi wêrdê yan nêwerdê." Ya qebûl kena û birazê xwu kena derg, karda kalanî gêna pîzeyê yê şeqnena. Ewnîna

kengero ki ya dabî birazê xwu tenê o pîzeyê yê de yo. Fam kena ki birazê ya kengerî nêwerdî. Veyndana birazê xwu, vana "Çimanê xwu ake, wirz!" La zona ke bira merdo. Qîrena, bermena fayde nêkena.

Kêneke vona "Keyê mi xeripîya, wexaxî mi kor bo! Weli bi mi ro bo!" Şona serê sîyêke de roşena û bermena vana "Mi kişt, mi kişt, mi birazê xwu kişt, ez çî wêlî bikero serreyê xwu ro!" û dima ra serreyê xwu kena berz û destanê xwu akena vona "Ya Rebî, ti mi inê halî ra xilas bikerê, yan ganê mi bigîrê yan zî mi bikerê çûçike. Ez nêwazena birazê xwu dima bimanî." Uca de terefî Homayî ra duayê ya qebûl benê. Bena çûçike, firena serê şaxê darêke de nişena û wanena.

A roj û na roje, çûçike lomey kena û her wesarî wextê vetişê kengeran de vecêna û birazê xwu rê bermena vona:

- Kekû pepû!
Kamî kişt? Mi kişt!
Karda kolanî kişt!
Dela damarî kişt!
Kekû pepû!
Kamî kişt? Mi kişt.
Kamî pişt? Mi pişt.

PUTÊ XERÎBÎ

Bîlal ZÎLAN

Roşanê remezanî ra roja yewine bî. No roşan nêşîyabi şeyro memleketê xo. Riha (Urfa) de eskerîye kerdêne; la xo zaf xerîbey de nêhesenayêne, çünke Riha hem nîzdiyê Dîyarbekîrî bî hem zî bajarê kurdan bî.

Serê sibhayî ra botê xo boyax kerdîbî û kamûflajê xo estarîti. Verê lojmana eskerîye de cayê xo girewtî û dest bi wezîfeyê xo kerd. Cayo ke wezîfe kerdêne tede zaf qumandan û rutbedarî bîbî. Tugay de merasîmê roşanî bî û seba ney lojmane ra eskerî vejîyayêne teber. Ey zî silam dayêne rutbedaran, la no silam zerrî ra ney mecbûrîyet ra bi. Xora zerrî de heyecanê roşanî çinê bi. Nîmajê roşanî zî nêşîyabi bîko.

Tehmê roşanî çinê bo zî, reyna roşan bi, putekan (domanan, gedeyan) kay kerdêne, şeker arê dayêne û huyayêne. Zereyê lojmana eskerîye de boya eskerîye sawîyaybî roşanî zî. Destê gedeyanê eskeran de sîlehê qestîkênî bîbî ke pê murîyî eştêne.

Nîzde taşterî çawuşî veng da:

- Esker bê ewta.

Wexto ke şî heta çawuşî, çawuşî va:

- Yarbayî telefon kerd, çend hebî putê xerîbî dekewtê zereyê baxçeyê lojmane û pê sîleh murayan erzenê gedeyanê ma. Şo înan veje teber...

Esker bineyke derûdorê apartmanan ro geyra û komêk putî dî. Wexto ke şî domanan het, ewnîya ke destê înan de sîlehê murayan estî. Veyn da

gedeyan:

- Gedeyênê! Şima se kenî?

Gedeyan ra yewî sîlehê xo yo qestîkênî nawit û cewab da:

- Esker abî (keko esker), ti ha vînenî ma welatî muhabeze kenî.

Esker bi no cewab huya û persa:

- Mîyanê şima de ê ke ewta de nêronîşenî estî?

Hîrê hebî putî vejîyayî, va:

- Ma ewta de ronîşenî.

Eskerî putî girewtî berdî û rayîr de înan ra persa:

- Şima kura de ronîşenî?

Yewêk va:

- Ez lojmana eskerîya bîne de ronîşeno.

Ê wîrdinî zî va:

- Ma zî nîzdî ewtayî de yew apartman de ronîşenî.

Eskerî fam kerd ke ê di hebî gedeyê rihayijan bî. Labelê ewta de xerîb hesebîyayêne. Gedeyî berdî fekê berê peyênî û bi vengêko nerm va:

- Reyna bêîzin meyêrê ewta.

Çiyêk bibo şima ser o maneno. û bi sîleh murayan merzên yewbînan, badî şima yewbînan darbice kenî.

Gedeyan va "temam" û şîy...

***

Nîzde êreyî komêk putî berê lojmana verêne ra ameyî zere. Esker ewnîya ke mîyanê nê putan de ê ke wextê taşterî eştîbî teber, ê zî estî. Emrê yarbayî "putê ke xerîb î, megî zere" ame ey vîrî, la ca de no emir serreyê xo ra qewerna. Vateyê "putê xerîbî" ey rê zaf cal amebi. Putî girewtî zere û putanê rihayijan ra va:

- Zere de rehet vindê, murayan meerzê yewbînan.

Putekan cewab da:

- Keko, ma de na rey sîleh çinê yo;

ma embazanê xo vînenî û dima şonî.

Eskerî reyna putekî temîn kerdî:

- Zaf mevîndê, erey mekuwên.

Badê şîyayîşê gedeyan ra nêma saete wêrtî ke çawuşî veng da:

- Yarbayî reyna telefon kerd. Domanê xerîbî reyna ameyê zere, şo înan veje teber.

Eskerî serreyê xo têşana û şî ke gedeyan bigeyro.

Eskerî na rey putî rehet dî. Hîrê heme zî yew ca de bî. Eskerî veng da:

- Haydê! Wextê şîyayîşî ame.

Hîrê putan zî sankî no hawa çiyêk pawitê, itîraz nêkerd û ameyî eskerî het, pêro pîya heta berê peyênî kewtî rayîr. Hem rayîr ra şîyêne û hem zî qisey kerdêne. Eskerî înan ra pers kerd:

- Ti lojmana eskerîya bîne de ronîşenî, şima wîrdî zî nîzdî ewtayî de ronîşenî, ney?

Putan va:

- Ê, ana ya.

Eskerî wîrdî destê xo eştî kiftê putan û nameyê hîrê hemine zî persa...

Putekanê rihayijan ra yewî va:

- Keko, ti kura ra yî?

Eskerî va:

- Ez Dîarbekîr ra yo.

Putekî pers kerd:

- Ti kurd î?

Eskerî va:

- Ê, ez kurd o.

Gedeyî va:

- Dîyarbekîr zî xora tam...

Ewta de biney fikirîya û dewam kerd:

- ...tam cayê kurdan o.

Esker peşmerîya û va:

- Ê, ana ya.

Gedeyanê rihayijan ra o bîn zî de-

kewtî suhbet:

- Ti kurdkî zanî?

Gedeyê verênî mudaxele kerd:

- Tabî zano, dîyarbekîrî o.

Eskerî na rey bi kurmanckî cewab da:

- Erê, ez zanim. (Ê, ez zano.)

Badî sankî no cewab nêmcet mendo, dewam kerd:

- Meriv gerek zimanê xwe ji bîr neke. (Merdim gereka ziwanê xo vîr ra nêko.)

Na rey putekî va:

- Ma zî keye de kurmanckî qisey kenî, la ma teber de nêvanî "ma kurd î", ma tersenî.

Wexto ke putekî na qala peyêne vate, rîyê eskerî de yew huyayîşo cal vila bi û va:

- Tişkî nabe. (Çiyêk nêbeno.)

Ewta ra pey hinî nêzana ke putan ra se vajo, xetemîyabi ke putekî bi destê xo gedeyo ke lojmana eskerîye de ronîştêne îşaret kerd û va:

- Ma kurmanckî qisey kenî, ma no zî banderê kurmanckî kerd, o zî biney musa.

Gedeyê eskerîye zî serreyê xo têşana ke vajo "ê". Na rey rîyê eskerî de huyayîşêko nerm vila bi, va:

- Baş o. Bi ziwanê xo qisey bikê.

Hinî ameybî fekê berê peyênî. Ewta de zî yew esker pawe bi. Nê eskerî wexto ke putî dî, înan ra cigîrîya, va:

- Mi nêva bêîzin meyêrê? Şima reyna ameyî.

Eskerî waşt ke qala embazê xo birno:

- Haydê! Şêrê keyeyê xo. Roşanê şima hemine bimbarek bo.

Badî peyê xo tada û rayîro ke ame, reyna o rayîr ra tepe şî.

NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar:
Ehmedê Dirihî

bilikê heşî (Çolîg)
kardîkê (Şankuş)
kardu (Dêrsim)
kardun (Darahênî)
kîrikê kero (Pîran)
kîrkutîk (Hênî)
kîrqazî (Gimgim)
luzê kutikûn (Mîyaran)

Kurmancî: kardî
Soranî: karî
Latînî: Biarum carduchorum
Tirkî: yılan pancarı

Not: Seba ke no têwir tena cayê kurdan, kurdistan de beno zergûn û nameyê latînî carduchorum zî yeno manaya yê kurdan; ma kurdî eşkenî nameyê ney nebatî; **bilikheşî kurdan, kîrqaziyê kurdan, kariyê kurdan** û ... kurdan bipani.

Cemal Baraç 07.11.1953 de Çewlîg de ame dinya. Mektebo verên û mîyanên Çewlîg de wendî. Dima mektebê malimîye zî nîme Çewlîg de nîme Dêrsim de wend û 1979 de dest bi malimîye kerde. La serrêk badê pey surgun bi, coka fek malimîye ra verada. Badê cuntaya 12 êlule 1980 de, şî Binê Xete, qasê hîrê serrî Sûrîye de mend. Gama ke 1983 de ageyra tepişiya, û dewaya Riya Azadî ra ceza werde. Hetanî 1986 zindan de mend. Dima 1997 de ancî dest bi malimîye kerd.

Cemal Azij nê demanê peyênan de velganê xwu ra û tayê nê-weşîyanê bînan ra tedawî biyêne. Demeyê tedawî de Mersin'de Nê-weşxaneyê Fakulteya Tibî de roja 07.12.2015 de şî rehmet. Cena-zeyê ey roja 08.12.2015 de, Diyarbakir de Goristanê Şehîdlîxî de defin bi.

TAZÎYE

Endamê komela Ziwan-Komî û nuştoxê Newepelî **Cemal Baraç** şî rehmet. Rojnameyê ma Newepel de bi nameyê **Cemal Azij** nuştêne. Homa bi rehma xo şa biko, keye û qijanê ey rê sebir bido.

ZIWAN-KOM & NewePel

KERREYÊ ZAXÎ

Aydin BATUR

Cayo ke Çemê Mûradî herîkîyeno û yeno sînorê Bongilanî qedînenno, uca de, hetê vakurî ra, naverê Çemê Mûradî ra, mintiqaya merkezê Çewlîgî dest pêkena. Weverê Çemê Mûradî de, hetê başûrî ra zî mintiqaya Dara Hênî dest pêkena. Na mintîqa de naver û weverê Çemê Mûradî heme kef û kaş ê û zaf tîk û xidar ê. Ca-ca dergî û berzîyê nê kef û kaşan qasê 400-500 metreyî derg bona û şîna. Çemê Mûradî mîyanê nê kef û kaşan ra sey marî lêfyeno û şîno hetê Dara Hênî ya. Kerreyê Zaxî nê sînorî de, hetê mintiqaya merkezê Çewlîgî ser kuwenê û nîzdîyê dewa Xêydî de yê.

Xêyd, merkezê Çewlîgî ra 41 km dûrî yo û şîyayîşê ucayî bi wesaît a qasê yew saete anceno. Nameyê

Xêydî bi tirkî "Kuşburnu" yo. Rayîrê şîyayîşê bi ucayî no qêde yo: Kes Çewlîg ra hetê rojhelatî ya kuweno raharê Bongilanî, nîzdîyê Dewê Parmûkê Corî ra hetê çepî ser tadîyeno şîno dewê Talwariyî ra ravîyerenno û reseno Xêyd. Kerreyê Zaxî qasê kilometreyêk dewa Xêydî ra hîna wet de yê.

Kerreyê Zaxî, maxarayê tebîî nîyê, bi destê însanan a virazîyayê û hîrêqat ê. Tede xeylê çimeyî estê. Maxarayê Zaxî manenî Manastirê Sumela yê Trabzonî û sey ucayî yew cayo berz de yê. Serê yew kaşî de qasê 500 metreyî ra, cor ra ewnîyênê Royê Mûradî ra. Veciyayîş û reseyîşê ucayî xeylê zehmet o. Vanê sey Manastirê Sumela, vextêk Maxarayê Zaxî zî manastir biyê û tede keşîşê xiristîyanan ciwîyayê. Dewa Xêydî de bê nê cayê maxarayan yewna ca esto, nameyî ê cayî "Keldere" yo û uca de zî maxarayî estî.

Vanê beynateyê Maxarayê Zaxî û maxarayanê Keldereyî de binê hardî ra dehlîzêk esto.

Derheqê nê maxarayan de wina yew rîwayet esto: Yeno zanayene ke moxolî yew qewmê Asyaya Mîyanîn ê, şerker ê û vextêk înan dinya pêro seraser talan kerda. Gama ke serra 1402 de Anqara da beynateyê Dewleta Osmanîyan û moxolan de herbê Anqara bîyo û o wext padîşahê Osmanîyan Yildirim Beyazîd, serekê artêşa moxolan zî Temûro Leng bîyo. Vanê gama ke Temûro Leng bi arteşa xo ya ameyo semedê herbî ho şîno Anqara, o wext ameyê verê Kerreyê Zaxî zî û waştö ke nê maxarayan zî feth bikerî.

Ewnîyayê ke veciyayîş û reseyîşê ucayî xeylê zehmet o û ê zî şîyê pê maxarayan û uca kendo. Waştö ke maxarayan birjînê û maxarayan ê kaşanî xidaran ra lêr bikerê hetan verê Royê Mûradî. Labelê şarê Zaxî no kendiş ferq kerdo, hesîyayê ci û fasalêk dîyo û remayê. Xo xelisnayîşê şarê Zaxî ra dima Temûrê Lengî fethkerdişê ucayî ra hêvîyê xo birnaya û uca ca verdayo şîyo Anqara.

Yew qiseya ma kirdan esta, vanê: Çîyêko kowt fekê adirî ya, peynîyê ê çîyî wel a. Çî heyf ke tayê defînegeyroxan û mezêlkendoxan bi hawayêko bêaqil hêrîşê Kerreyê Zaxî kerdo û ê tehrîf kerdê. Xora cayê ke tarîxî yê, ê çîyê ke wextî verî ra ma rê

mendê, mîyanê şarê ma de şîurê qiymetdayîşê ê cayan û çîyan çin o. Nezanî û feqîrî ver nê cayan sey cayê zerdan û defîneyan vînenê, didzê mezelan muselet ci benê û tehrîf kenê. Ê reyna çî heyf ke pawitîşê cayanê wînasîyan xora xemê dewlete nîyo û mantiqê talankerdiş û rijnayîşê hafizayê şaranê bînan sey waxtê Temûrê Lengî ewro zî dewam keno. Cayê ke sey Kerreyê Zaxî tarîxî yê, ê çîyê ke pî û kalikanê ma ra, ma rê mendê ganî mîyanê şarê ma de waharvecîyayîş û şîurê qiymetdayîşê ê cayan û çîyan bibo. Eg wina nêbo, ê çîyê ke nika tehluke de yê, benî vindî, fekê adirî de benê wel û şînê.

Çewlîg, 15.11.2015

